

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНИ НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

УДК 35:332.33:63.

Морозова О.С.,
кандидат економічних наук,
в. о. доцента кафедри міжнародних економічних відносин
та економічної теорії,
Міжнародний університет бізнесу та права

Морозов О.В.,
доктор сільськогосподарських наук, професор,
професор кафедри науки про Землю,
Херсонський державний аграрний університет

Бабушкіна Р.О.,
кандидат сільськогосподарських наук, доцент,
доцент кафедри науки про Землю,
Херсонський державний аграрний університет

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ У СФЕРІ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ

Морозова О.С., Морозов О.В., Бабушкіна Р.О. Державне управління земельними ресурсами у сфері регіонального розвитку. Стаття присвячена дослідженню державного управління у сфері регіонального розвитку. Встановлено, що нормативна грошова оцінка земель дає можливість органам місцевого самоврядування одночасно з використанням нормативно-організаційних методів управління розвитком території реалізувати свої регулятивні повноваження на підставі створення економічних умов і стимулів раціонального використання земель, створити необхідні умови для формування фінансово-економічної бази за рахунок плати за землю.

Ключові слова: державне управління, земельні ресурси, регіональний розвиток.

Морозова Е.С., Морозов А.В., Бабушкіна Р.А. Государственное управление земельными ресурсами в сфере регионального развития. Статья посвящена исследованию государственного управления в сфере регионального развития. Установлено, что нормативная денежная оценка земель дает возможность органам местного самоуправления одновременно с использованием нормативно-организационных методов управления развитием территории реализовать свои регулятивные полномочия на основании создания экономических условий и стимулов рационального использования земель, создать необходимые условия для формирования финансово-экономической базы за счет налога на землю.

Ключевые слова: государственное управление, земельные ресурсы, региональное развитие.

Morozova O.S., Morozov O.V., Babushkina R.O. State administration of land resources in the field of regional development. The article is devoted to the study of public administration in the field of regional development. It was established that normative monetary valuation of land allows local authorities simultaneously to use regulatory-organizational methods of management of territorial development to realize their regulatory powers on the basis of creating economic conditions and incentives for rational land use, create the necessary conditions for the formation of the financial and economic base at the expense of land.

Key words: state administration, land resources, regional development.

Постановка проблеми. У 2014 році постановою Кабінету Міністрів України затверджена «Державна Стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року» (далі – Стратегія). Стратегія визначає цілі державної регіональної політики та основні завдання центральних та місцевих органів виконав-

чої влади і органів місцевого самоврядування, спрямовані на досягнення зазначених цілей, а також передбачає узгодженість державної регіональної політики з іншими державними політиками, які спрямовані на територіальний розвиток [4].

Стратегія спрямована на визначення завдань та інструментів для розв'язання соціальних проблем, підвищення рівня економічного потенціалу територій, продуктивності їх економіки, прибутковості бізнесу та доходів населення і, як наслідок, створення умов для загального підвищення соціальних стандартів, якості життя. Однак така взаємозалежність потребує визначення та запровадження дієвого фіскального механізму та механізму перерозподілу, в іншому разі існує реальна загроза надмірної поляризації та зростання диспропорцій між економічно розвинутими містами та рештою території країни.

На сьогодні державна регіональна політика в Україні як ніколи вимагає координації її цілей та заходів з пріоритетами галузевих політик. Зокрема, це стосується таких сфер, як: управління земельними ресурсами сільськогосподарського призначення, розвиток сільських територій, ефективне ведення сільськогосподарського виробництва.

Ефективне державне управління у сфері регіонального розвитку земельними ресурсами передбачає створення бази для реалізації ефективної державної регіональної політики – механізму та інструменту державного управління регіональним розвитком, що сприятиме розв'язанню проблем регіонів, вимагає насамперед децентралізації державних повноважень шляхом їх передачі на місцевий рівень з одночасною передачею відповідних фінансових ресурсів, удосконалення процесів стратегічного планування та виконання поставлених завдань на всіх рівнях, запровадження ефективного механізму координації дій центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування під час реалізації галузевих пріоритетів і завдань на різних територіальних рівнях.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Одним із інструментів реалізації Стратегії є: державні цільові програми розвитку окремих територій, які розроблені з урахуванням особливостей їх економічного, соціального та екологічного становища за участю органів місцевого самоврядування, громадських об'єднань відповідних територій [1; 4].

У 2014 році була розроблена та затверджена «Програма розвитку земельних відносин та охорони земель у Херсонській області на 2014-2018 роки» (далі-Програма). Програма розроблена згідно із Земельним та Бюджетним кодексами України, законами України «Про землеустрій», «Про охорону земель», «Про оцінку земель», «Про Державний земельний кадастр», «Про державний контроль за використанням та охороною земель» «Про

державне прогнозування та розроблення програм економічного та соціального розвитку України», постановою Кабінету Міністрів України від 17 жовтня 2012 року № 1051 «Про затвердження Порядку ведення Державного земельного кадастру», з метою здійснення заходів для створення ефективного механізму регулювання земельних відносин та державного управління земельними ресурсами на регіональному рівні, раціонального використання та охорони земель, розвитку ринку землі та ведення Державного земельного кадастру [2; 4; 5; 6; 7; 8; 9].

Результатом виконання Програми має стати підвищення ефективності раціонального використання та охорони земель на регіональному рівні. Разом із зростанням інвестиційного та виробничого потенціалів земель сільськогосподарського призначення як самостійного фактора економічного зростання буде завершено здійснення більш важливих заходів і завдань, необхідних для подальшого розвитку земельних відносин, гарантування прав на землю, формування якісного екологічного середовища області.

Завдання дослідження – розкрити механізми та інструменти державного управління земельними ресурсами у сфері регіонального розвитку.

Виклад основного матеріалу. Одним із найважливіших факторів управління земельними ресурсами та розвитку територій в умовах децентралізації є система землеустрою і державного земельного кадастру, які становлять інформаційну основу державного управління територіями й економічним регулюванням земельних відносин [1].

Одним із основних принципів правового забезпечення раціонального використання і охорони земель є платність землекористування суб'єктів земельних відносин. У земельному праві плата за землю розглядається як обов'язок власників землі і землекористувачів, метод регулювання земельних відносин з боку органів державної влади та місцевого самоврядування, основне джерело надходжень до Державного і місцевого бюджетів з метою централізації коштів для фінансування програм і проектів щодо поліпшення якісного стану продуктивних земель та їх охорони від негативного антропогенного впливу [1].

Плата за землю регулює суспільні відносини, які виникають між власниками землі і землекористувачами, а також органами державної влади та місцевого самоврядування щодо визначення розміру та порядку плати за використання коштів, що надходять від плати за землею, відповідальності суб'єктів плати за землю, контролю за правильністю обчислення і справляння земельного податку.

Грошова оцінка земель, як вид земельно – кадастрової діяльності, є одним із інструментів регіональної регуляторної політики в галузі раціонального використання та охорони земель. Грошова

оцінка земельних ділянок визначається на рентній основі. Залежно від призначення та порядку проведення грошова оцінка земельних ділянок може бути нормативною і експертною [2]. Нормативна грошова оцінка земельних ділянок використовується для визначення розміру земельного податку, втрат сільськогосподарського і лісогосподарського виробництва, а також при розробці показників та механізмів економічного стимулювання раціонального використання та охорони земель [2; 3].

За результатами її проведення отримані значення нормативної грошової оцінки 1 гектара угідь (ріллі та перелогів, багаторічних насаджень, природних сіножатей та пасовищ) в Херсонській області та в Україні. За період охоплений дослідженнями (1995-2017 рр.) нормативна грошова оцінка ріллі та перелогів в Херсонській області збільшилась у 8,4 рази (з 4120,00 грн/га до 34698,86 грн/га). Нормативна грошова оцінка 1 гектара ріллі та перелогів в Херсонській області незначно вище за середні значення в Україні (рис. 1).

За період охоплений дослідженнями (1995-2017 рр.) нормативна грошова оцінка багаторічних насаджень в Херсонській області збільшилась у 4,7 рази (з 12680,00 грн/га до 60815,31 грн/га). Нормативна грошова оцінка 1 гектара багаторічних насаджень в Херсонській області вища за середні значення в Україні (рис. 2).

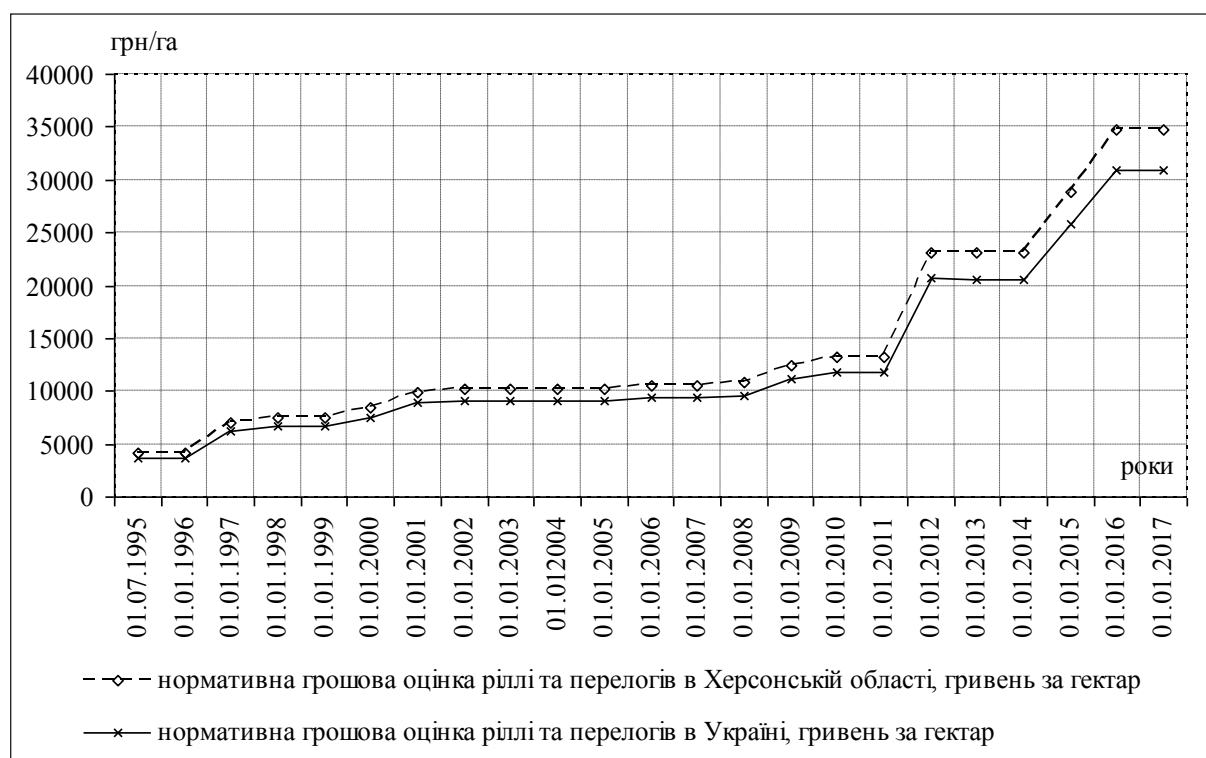
За період охоплений дослідженнями (1995-2017 рр.) нормативна грошова оцінка природних сіножатей та пасовищ в Херсонській області збільшилась у 4,7 рази (з 660,00 грн/га до 3165,47 грн/га). Нормативна грошова оцінка 1 гектара природних сіножатей в Херсонській області нижче за середні значення в Україні (рис. 3).

За період охоплений дослідженнями (1995-2017 рр.) нормативна грошова оцінка природних пасовищ в Херсонській області збільшилась у 4,7 рази (з 660,00 грн/га до 3165,47 грн/га). Нормативна грошова оцінка 1 гектара природних пасовищ в Херсонській області нижче за середні значення в Україні (рис. 4).

Висновки.

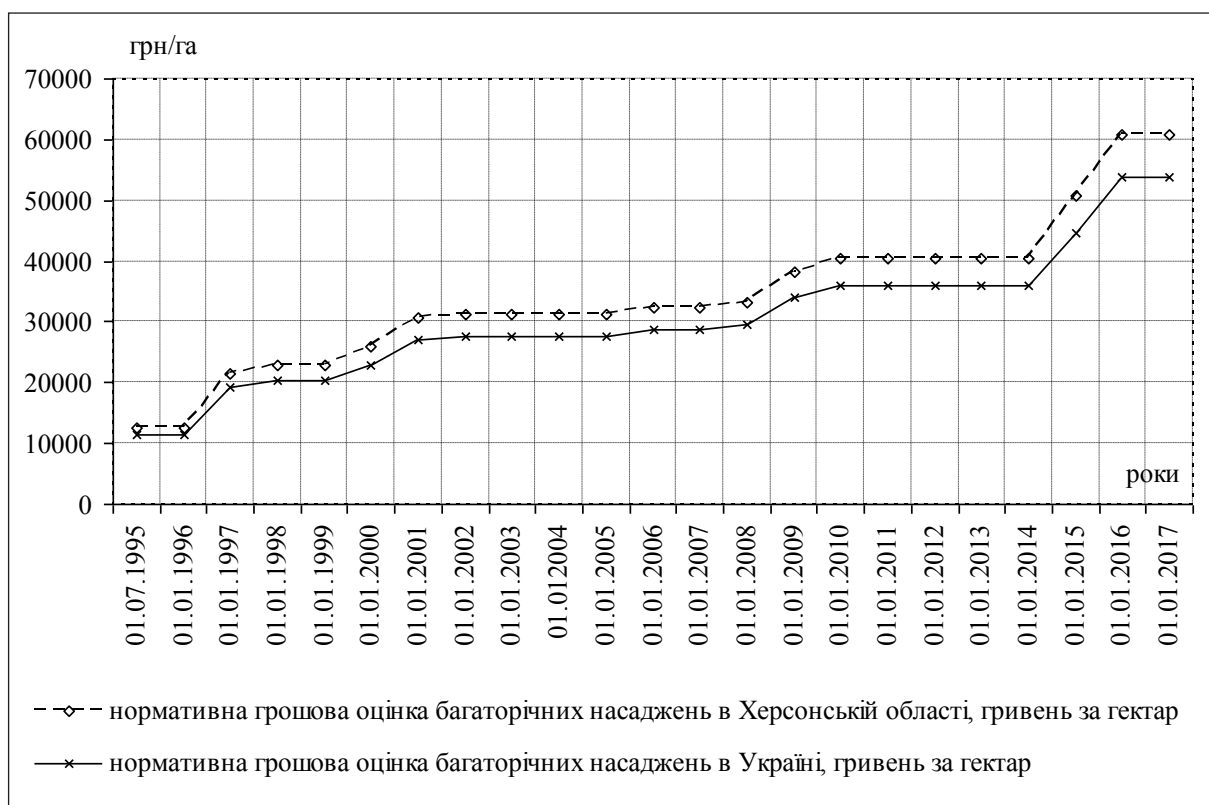
1. Нормативна грошова оцінка земель дає можливість органам місцевого самоврядування одночасно з використанням нормативно-організаційних методів управління розвитком території реалізувати свої регулятивні повноваження на підставі створення економічних умов і стимулів раціонального використання земель, створити необхідні умови для формування фінансово-економічної бази за рахунок за землю.

2. Проведення та своєчасне оновлення грошової оцінки, дозволить збільшити бюджетні надходження від плати за землю, а для місцевих рад це стане гарантією стабільного наповнення місцевих бюджетів від плати за землю.

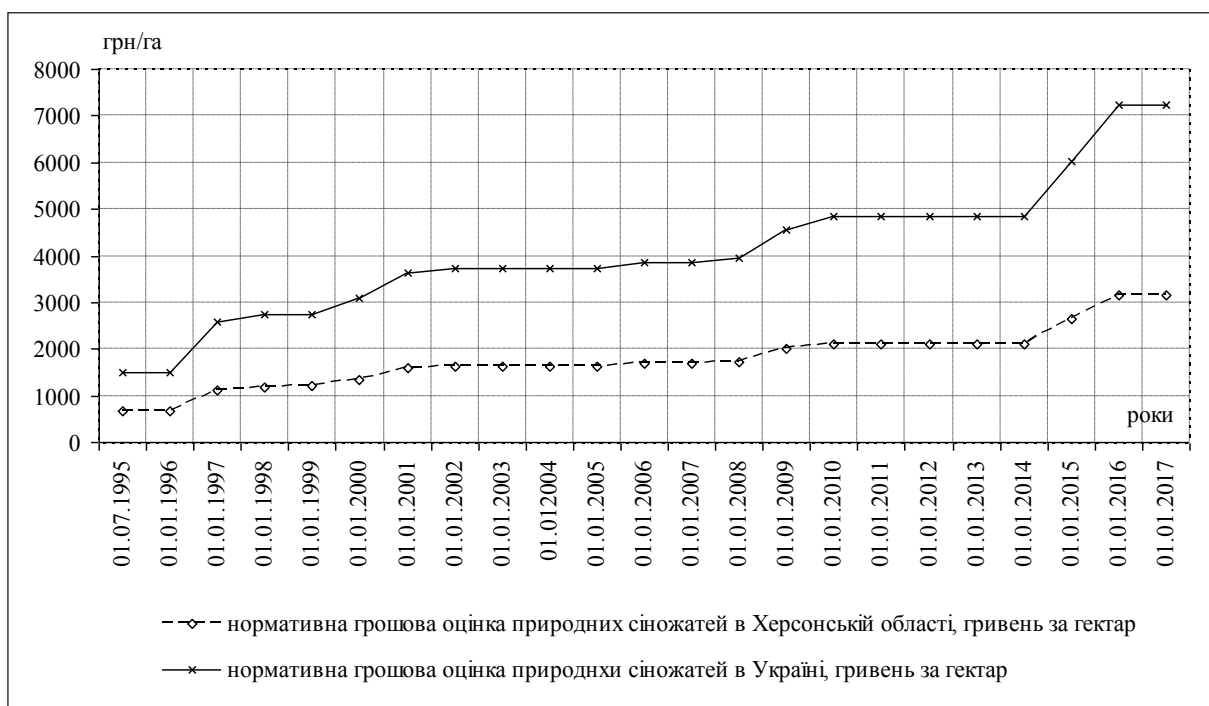
Рис. 1. Нормативна грошова оцінка 1 гектара ріллі та перелогів в Херсонській області та в середньому в Україні

Джерело: дані Держгеокадастру України.

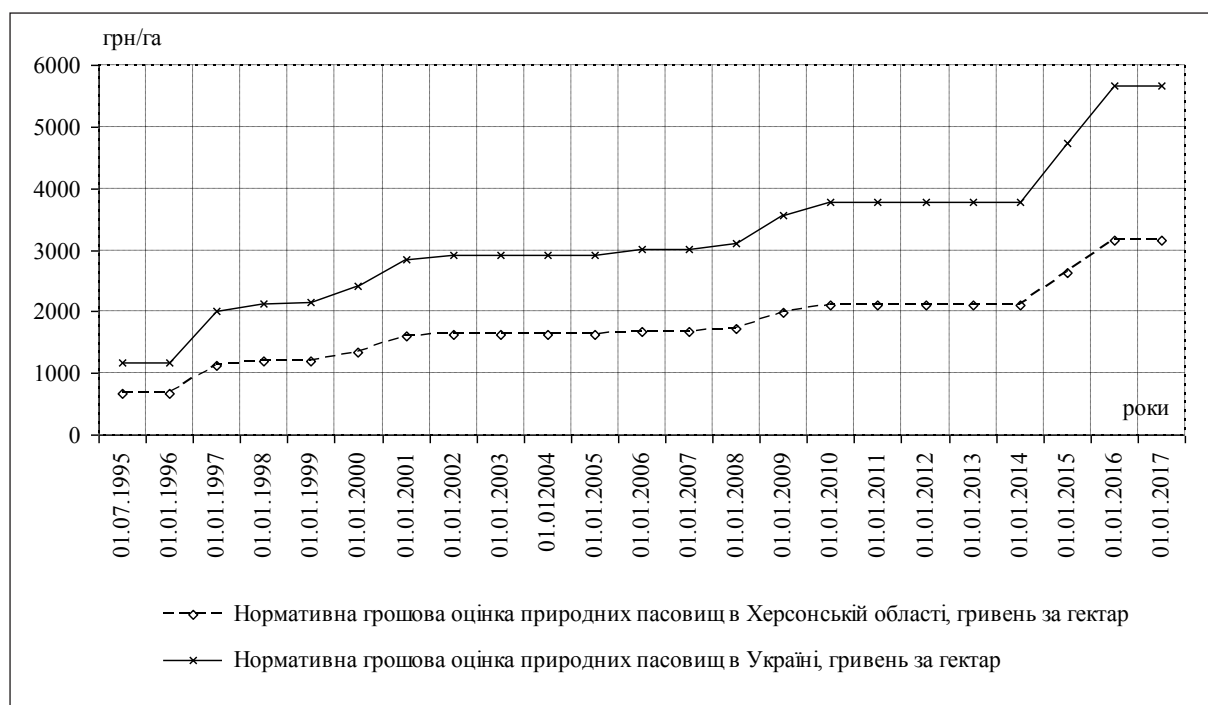
Рис. 2. Нормативна грошова оцінка 1 гектара багаторічних насаджень в Херсонській області та в середньому в Україні

Джерело: дані Держгеокадастру України.

Рис. 3. Нормативна грошова оцінка 1 гектара природних сіножатей в Херсонській області та в середньому в Україні

Джерело: дані Держгеокадастру України.

Рис. 4. Нормативна грошова оцінка 1 гектара природних пасовищ в Херсонській області та в середньому в Україні

Джерело: дані Держгеокадастру України.

Список використаних джерел:

- Третяк А.М., Дорош О.С. Управління земельними ресурсами. Під заг. ред. Третяка А.М. – К.: ТОВ «Август Трейд», 2008. – 462 с.
- Земельний кодекс України від 25 жовтня 2001 року № 2768-III, стаття 201.
- Закон України «Про оцінку земель» від 11 грудня 2003 року № 1378-IV, стаття 1.
- Постанова Кабінету Міністрів України від 6 серпня 2014 р. № 385 «Державна Стратегія регіонального розвитку на період до 2020 року».
- Закон України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» від 23.03.2000 №1602-III [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1602-14>
- Закон України «Про державний контроль за використанням та охороною земель» № 963-IV від 19.06.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/963-15>
- Закон України «Про державні цільові програми» від 18.03.2004 № 1621-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1621-15>
- Закон України «Про землеустрій» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/858-15>.
- Закон України «Про охорону земель» № 962-IV від 19.06.2003 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/962-15>